

SOBRE EL PATRIOTISME, AVUI

LLUÍS MARIA DE PUIG

Web de Nou Cicle, novembre 2007

Avui es discuteix molt sobre el futur de Catalunya i del catalanisme atès el moment històric, després de l'enrenou i la campanya política i mediàtica anticatalana entorn a la reforma de l'estatut i ara amb la crisi actual del Tribunal Constitucional que ha de dictaminar sobre un recurs contra l'estatut referendat pel poble de Catalunya. Però si bé el marc històric i polític és molt concret amb unes dades de política catalana i espanyola perfectament clars, a voltes sembla que el debat és sobre la identitat i l'identitarisme – tan perillós com ens adverteix Raimon Obiols – o sobre la independència de Catalunya, temes sobre els quals es pronuncien uns i altres. Tinc por que aquesta línia de debat ens pot portar molts de maldecaps. I a més gratuïtament, sense necessitat.

Ara, el tema independentista acumula titulars, a parer meu d'una manera sobre dimensionada si tenim en compte el suport concret a aquesta tendència i les nul·les possibilitats efectives de realitzar-se, no ja en el futur immediat, ans tampoc a mig termini. El fet és que se'n parla i és mèrit dels independentistes que se'n parli tant, no hi ha dubte. Fan molt de soroll, certament. I ens obliguen a tots plegats a haver-nos d'ocupar d'un assumpte que es mou en la categoria dels miratges, de les il·lusions (perfectament respectables, be que políticament inabastables) d'una minoria tant activa com volgueu, però que ignora o vol ignorar les barreres que se li oposen, la impossibilitat de l'afer, en fi; almenys ara com ara. El cas és que, per més ociós i infructuós que sigui, han aconseguit posar el tema sobre la taula.

Les apel·lacions al separatisme, però, són sovint confuses, moltes vegades poc argumentades i fins i tot a voltes contradictòries. Massa vegades sonen a

proclama declarativa (i declamativa la major part dels casos), a pura invectiva anti-espanyola, més que a l'enunciat d'una veritable alternativa política per al país. De manera que un vertader projecte independentista, un pla concret, fonamentat i estructurat mínimament del procés a seguir vers la consecució de l'estat català, no l'hem vist enlloc, ningú l'ha presentat, per més que s'invoca no s'acaba de veure mai. I és una llàstima. Es donen tots els arguments i explicacions per les quals cal anar-se'n d'Espanya, però no diuen com ho pensen fer ni presenten una pla sòlid en que es pugui sostenir la teoria. Tampoc, és clar, tenen la majoria, ni poden aportar uns nivells de suport ciutadà que els permeti parlar en nom del país.

Dona la impressió que els nostres independentistes no han passat de la formulació d'un desig, de l'afirmació d'una voluntat, de la proclamació d'una ambició, moltes vegades amb to radical fins i tot, però sense anar més enllà. Alguns han parlat de procés gradualista, altres sembla que tenen més pressa amb trencar amb Espanya. De moment es veu que en parlarem el 2014. Per cert un any en el que la població de Catalunya haurà arribat als 8 milions. 8 milions d'independentistes, segurament.

Un primer problema és ja el dels conceptes i la seva significació. En general i molt particularment en els darrers temps l'independentisme no deixa entreveure massa les veritables intencions. No sempre es declara separatista o obertament estatalista. N'hi ha, per exemple que defensen la separació per a després tornar a unir-se a Espanya amb formules confederals. Difícil de objectivar aquest plantejament. De vegades vincula independència i autodeterminació, però a voltes els separa. Se'ns diu, per exemple que el referèndum del 2014 no necessàriament ha de ser per a la independència, o que no serà una consulta on es preguntí si vols que Catalunya tingui un estat separat d'Espanya. Aleshores, què es preguntarà?

L'independentisme molt sovint es manifesta dins un cert grau d'ambigüitat, d'ambivalència dels mots, de permanent perífrasi, segurament és per que sabem dels costos polítics d'expressar la seva ambició pelada i frontal. No s'acaben

d'atrevir a dir-ho obertament. El mateix Ibarretxe no acaba de parlar clar, ERC, o almenys el que és la seva actual direcció es mou també dins l'ambigüitat. Naturalment els que si diuen clarament i estentòrea que volen l'estat propi són els d'herribatasuna, els de l'esquerra abertzale basca i a casa nostra els de la CUP o els Carretero i Beltran. Aquests no van pas amb embuts. Una altra cosa són les posicions conjunturals oportunistes del nacionalisme convergent. Que Artur Mas ens digui que ell votaria a favor de la independència (si fos sense conflictes, de manera pacífica i positiva, amb un acord amb l'estat espanyol de formar una gran confederació, compartint alguns elements de l'estat amb un gran molt important de sobirania per Catalunya) condicions, que és evident que no són la independència, venint del pujolisme que no ha estat mai independentista esdevé un tacticisme patètic i d'un estrany i dèbil seguidisme (o complexe) davant d'Esquerra... Al marge d'operacions tacticistes que no aporten res, en certa manera compremem la confusió i les contradiccions.

En un passat recent vaig tenir la impressió que Carod, Puigcercós i l'actual equip dirigent d'Esquerra havien fet un canvi de fons en aquesta qüestió. Sense renunciar a uns objectius de llarg termini i deixant-ho tot a la hipotètica oportunitat que els donaria una majoria electoral i social, semblava (m'ho semblava a mi) que havien assumit com a etapes històriques d'un gradualisme pragmàtic la reforma estatutària, els avenços en el pluralisme hispànic, i el federalisme. Fins i tot el sociòleg Cardús, home clarament de la seva corda els atribuïa aquesta deriva cap al possibilisme i en tot cas els criticava que no ho diguessin clarament.

Francament a mi em semblava plausible que s'acostessin a la realpolitik i entenguessin que la condició minoritària del moviment i les dificultats objectives d'atènyer ara com ara una majoria suficient per a iniciar cap procés vers l'independència els obligava a rebaixar plantejaments (o almenys a no aparèixer com uns radicals maximalistes) car l'excés fonamentalista en una societat mestissa, benestant i acomodaticia com la nostra els mantindria irremissiblement

en l'àmbit testimonial. Si volen comptar, si volen governar, s'han de desempallegar dels posicionaments ultraístes. Si volen que algú els segueixi han de deixar el llenguatge de la Crida, la pura reivindicació de protesta, tant legítima, d'altra part. L'actitud i el mètode de la Crida serveix per a fer fressa, per a reivindicar al carrer però no per a governar, aquesta és la diferència. Si triomfen les posicions fonamentalistes condemnaran Esquerra a l'ostracisme. Acontentaran l'estómac d'una colla, però no faran res políticament parlant. En certa manera els dirigents d'ERC ja fugien fins fa poc de l'assembleisme primari cercant tant com podien noves idees, noves estratègies i nous conceptes que allunyades de les declaracions del tot o res i la literatura sectària habitual demostraven una aproximació a la política i una voluntat de possibilisme intel·ligent. I si bé aquelles idees noves quedaven encara prou confoses i desdibuixades, cercaven una conceptualització racional i pragmàtica molt interessant que podia trobar un ample camp polític d'analogies i complicitats.

Tampoc, d'altra banda, no podien mantenir un discurs independentista com ho feien els grecs o els irlandesos a principis del segle passat. La independència aleshores era una altra cosa, com ho fou al llarg del XIX i en molts casos després de la II guerra mundial. Avui els estats ja no són el que eren, no tenen la sobirania que tingueren en altre temps car moltes coses els venen imposades o condicionades des de Brusel·les (moneda, fiscalitat, migracions, contingents agrícoles i alimentaris, i legislació de tota mena... i els diners condicionats), per tant la idea d'un procés vers la independència total és un anacronisme obsolet. La dependència de Brusel·les ha acabat amb l'autocràcia, el poder omnímode de l'estat, i una gran part de la sobirania que havia tingut allò que anomenem l'estat modern.. Aquesta és la realitat. I es de pensar que la major part dels nostres independentistes ja han comprès que ara, en el supòsit d'una hipotètica l'escissió, Catalunya tampoc tindria una moneda catalana, una hisenda catalana, un exèrcit català, una sobirania legislativa catalana, etc., etc. Podem imaginar que són conscients de tota la sobirania perduda pels estats els darrers decennis en favor

del macro-estat europeu o cap als poders sub-estats, que en molts cassos, com és el d'Espanya és molt forta. Per això no poden presentar el seu secessionisme avui en els termes de l'estatalisme del passat que seria completament fantasiós. Tal vegada en aquest punt hi podríem afegir una consideració que no és menor. De fet a l'independentisme català sembla importar-li molt poc la dependència de Brussel·les; el que no volen és la dependència de Madrid. Pràcticament tal com s'expressa és evident que per damunt de tot l'interessa trencar amb Espanya.

A mi, que Catalunya pogués ésser independent m'encantaria. No solament no hi estic en contra, ans hi estic completament a favor. Si fos democràticament possible, és clar, si no tingués efectes secundaris negatius per la nostra identitat i la cohesió civil dels catalans. I ho acceptessin a Espanya i a Europa., fantàstic. Però resulta que no és així, és al contrari; no hi ha ni de broma una majoria en el país per fer-ho i el procés l'enfrontament amb Espanya tindria uns costos nefastos en matèria econòmica, social i no vull ni pensar en el tall divisor i identitari dins la societat catalana. I Europa tampoc ho vol. ¿Per què he de seguir aquesta orientació estèril pertorbadora i destructiva? A mi que em portin alternatives positives, factibles, progressives i sense perills de res essencial. Per això soc federalista i estic a favor que Catalunya tingui la màxima sobirania possible, lluitant pel que és possible i no per l'utopia. Jo ja sé quina és la meua utopia, que és socialista, però se el que és possible o no avui. I per Catalunya, igual. Avui no pot pretendre convertir-se en un estat ni pels propis catalans, ni per Espanya, ni per Europa. En quin embolic ens volen ficar, els que són capaços d'ignorar això ?

Quina ha de ser l'actitud del que estima el país, s'ha passat la vida tractant d'entendre'l tal com és, d'acceptar la seva complexitat d'origen, de llengua, de cultura, treballant pel seu progrés incessant i per a la solidificació de la societat culturalment dual en un sol poble ? Es evident que per patriotisme hem de defensar-nos de l'espanyolisme agressiu i separador, dels que no ens volen tal com són i no volen una Espanya plurinacional; naturalment que ens hi hem d'oposar i els

hem de combatre democràticament. Però és també per patriotisme que s'ha d'estar en contra dels que volen portar a Catalunya a l'enfrontament, dels que obvien a la majoria dels catalans, dels que ens volen portar per d'identitarisme o volen ignorar la gran divisió que es produirà inexorablement a Catalunya si avancen aquestes tesis. Ser patriota és també anar en contra d'aquells que amb les seves dèries posen en perill la fràgil unitat nacional. Contra ells per patriotisme català. No se'ns carregaran el país impunement. Queda dit.